

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobců: **a) Tejnka, s. r. o.**, se sídlem Loutkářská 2e, Praha 6, zastoupena JUDr. Janem Veselým, Ph.D., advokátem se sídlem Loutkářská 2f, Praha 6, **b) JUDr. J. V., Ph.D.**, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské náměstí 2, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 4. 2009, č. j. S-MHMP 302501/2009/OST/No, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně ad a) proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 10. 2011, č. j. 10 Ca 145/2009 – 282,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobkyně ad a) **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalobci ad b) a žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.
Vymezení věci

[1] Žalobkyně ad a) je vlastníkem pozemku p. č. 1826/17 v katastrálním území Břevnov, obci Praha. Oba žalobci podali dne 18. 11. 2008 žádost o změnu územního rozhodnutí ze dne 3. 4. 2000. Úřad městské části Praha 6 žádost zamítl rozhodnutím ze dne 26. 1. 2009, č. j. MCP6 004096/2009, sp. zn. SZ MCP6 077897/2008/OV/Na. Žalobci se

proti tomuto rozhodnutí odvolali, žalovaný však v záhlaví uvedeným rozhodnutím potvrdil rozhodnutí správního orgánu I. stupně a odvolání zamítl.

[2] Žalobci napadli rozhodnutí žalovaného žalobou, kterou městský soud zamítl rozsudkem ze dne 26. 11. 2010, č. j. 10 Ca 145/2009 – 103. Proti rozsudku městského soudu podali žalobci společnou kasační stížnost. V řízení o kasační stížnosti požádala žalobkyně ad a) o osvobození od soudních poplatků za toto řízení. Městský soud tento návrh v záhlaví označeným rozhodnutím zamítl. Uvedl, že osvobození od soudních poplatků je institutem výjimečným. Ve vztahu k osvobozování právnických osob, které dlouhodobě setrvávají bez dostatečných finančních prostředků, od soudních poplatků odkázal městský soud na usnesení rozšířeného senátu NSS č. j. 1 As 70/2008 – 74. Soud uvedl, že stěžovatelkou předestřený popis její činnosti neodpovídá zápisu v obchodním rejstříku. V něm je jako předmět činnosti společnosti uvedeno „pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor bez poskytování jiných než základních služeb zajišťujících řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor“. Tato formulace naznačuje, že rozsah a záběr podnikání společnosti je širší. Vysvětlení skutečných ztrátových výsledků hospodaření poskytnuté žalobkyní ad a) není přesvědčivé, neboť není vázáno na dostavění a pronajímání jedné jediné nemovitosti, jak tvrdila žalobkyně. Městský soud uznal, že žalobkyně ad a) dosud neměla možnost realizovat hospodářské zisky pronajímáním nemovitosti, jíž se týká meritum věci. Nepůsobí však přesvědčivě, že se žalobkyně ad a) pouští do investice v hodnotě řádově desítek milionů korun, aniž by měla zajištěno základní financování, včetně zaplacení soudního poplatku ve výši pouhých 3000 Kč. I kdyby tomu tak bylo, existuje řada způsobů, jimiž může společnost v běžném obchodněprávním životě obstarat částku odpovídající výši soudního poplatku, aniž by musela spoléhat na paternalistickou roli státního rozpočtu.

II.
Stručné shrnutí základních argumentů uvedených v kasační stížnosti

[3] Žalobkyně ad a) (dále jen „stěžovatelka“) podala proti usnesení městského soudu, jímž byl zamítnut její návrh na osvobození od soudních poplatků, včasnou kasační stížnost z důvodu dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Napadené usnesení vykazuje dle stěžovatelky prvky jurisdikční libovůle. Stěžovatelka rekapituluje dosavadní judikaturu Nejvyššího správního soudu k rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Dle této judikatury je třeba vycházet především z příjmů žadatele, nikoliv ze zjištění, že je žadatel zapsán v registrech ekonomických subjektů, nebo z nepodložených tvrzení o nezodpovědném podnikání žadatele. Ze zjištění, že v obchodním rejstříku má stěžovatelka v předmětu podnikání uvedeno několik činností a podstatná jména jsou uvedena v plurále (byty, nemovitosti atd.), nelze usuzovat na majetkovou situaci stěžovatelky. Formulace předmětu podnikání uvedená v obchodním rejstříku vychází z klasifikace činností OKEČ, kterou považovaly orgány vedoucí příslušné rejstříky za rozhodnou. Městský soud tedy zcela překroutil obsah a smysl předmětu činnosti zapsaného v obchodním rejstříku, ačkoliv při korektním výkladu měl dospět k závěru, že stěžovatelkou uvedené skutečnosti jsou v souladu se zapsaným předmětem činnosti.

[4] Stěžovatelka namítá, že na její případ nelze aplikovat právní závěry obsažené v rozhodnutí rozšířeného senátu ve věci sp. zn. 1 As 70/2008. Stěžovatelka totiž není právnickou osobou, jejíž činnost by spočívala v uplatňování práv v soudním a správním řízení, svoji činnost nefinancuje z dotačních mechanismů, které neumožňují placení soudních poplatků, ani se programově nespoléhá na to, že náklady na soudní poplatky bude krýt cestou osvobození od nich. Úvaha městského soudu, že stěžovatelka vědomě uspořádala svoji činnost tak, aby dlouhodobě setrvávala bez dostatečných finančních prostředků, je vadná.

[5] Stěžovatelka si zajistila externí financování koupě pozemků, spolufinancování vybudování nezbytné infrastruktury k projektu 22 rodinných domů „Nad Tejnkou“, financování služeb autorizovaných architektů spojených s vypracováním projektové dokumentace pro stavební řízení, včetně jejích změn a úprav, financování zahájení stavby v termínu dle stavebního povolení a dalších investičních akcí s tím spojených, rovněž tak na platby daňových povinností. Po zahájení stavby se stěžovatelka rozhodla změnit projekt, a to za účelem dosažení vyššího výnosu. Povolení změny územního rozhodnutí by umožnilo zajistit další nezbytné externí financování pro realizaci a dokončení plánovaného projektu. Stěžovatelka však nemohla očekávat, že správní orgány vydají nezákonná rozhodnutí, jejichž zrušení se nyní musí domáhat soudní cestou. Nezákonná správní rozhodnutí v podstatě zhatila stěžovatelce realizaci podnikatelského záměru a znemožnila jí efektivně využít majetek a dosáhnout z něho hospodářský zisk. Jelikož současně musela vynakládat výdaje spojené s vlastnictvím nemovitostí, dostala se do ztráty, v níž se nachází kontinuálně od roku 2008.

[6] Stěžovatelka tvrdí, že vysvětlila a prokázala, že nemá k dispozici finanční prostředky na úhradu soudního poplatku, a vysvětlila též důvody a příčiny tohoto stavu, který vznikl bez jejího zavinění v příčinné souvislosti s nezákonnými akty správních orgánů. Domnívá se, že naplňuje veškeré předpoklady individuálního osvobození od soudních poplatků v § 36 odst. 3 s. ř. s. Závěr městského soudu, dle něhož si stěžovatelka mohla opatřit prostředky na úhradu soudního poplatku různými způsoby běžnými pro obchodněprávní život, vede k vyloučení aplikace § 36 odst. 3 s. ř. s. na právnické osoby. Dle logiky městského soudu by totiž každou právnickou osobu bylo možné odkázat na to, aby si prostředky půjčila, nebo změnila, rozšířila či zahájila zcela nové podnikání.

[7] Na závěr stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení.

[8] Vyjádření žalovaného ani žalobce ad b) nebylo v této věci vyžádáno, neboť osvobození od soudních poplatků se týká osobně a výlučně stěžovatelky, nikoliv dalších účastníků soudního řízení správního.

III.
Právní názor Nejvyššího správního soudu

[9] Kasační stížnost není důvodná.

[10] Všechny dílčí kasační námitky lze podřadit pod důvod kasační stížnosti dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., neboť zpochybňují správnost právního názoru městského soudu, dle něhož nebylo lze stěžovatelce přiznat osvobození od soudních poplatků.

[11] Nejvyšší správní soud dává stěžovatelce za pravdu, že městský soud naprosto neadekvátně interpretoval předmět podnikání stěžovatelky zapsaný v obchodním rejstříku. Z úplného výpisu z obchodního rejstříku se podává, že od 4. 7. 2001 má stěžovatelka zapsaný jako předmět podnikání *„pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor bez poskytování jiných než základních služeb zajišťujících řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor (§ 4 ŽZ)“*.

[12] Ustanovení § 4 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění účinném až do 30. 6. 2008, znělo: *Pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor je živností, pokud vedle pronájmu jsou pronajímatelem poskytovány i jiné než základní služby zajišťující řádný provoz nemovitostí, bytů a nebytových prostor.*

[13] Nejvyšší správní soud má za to, že v odborných právnických kruzích je obecně známo, že předmět podnikání, jenž má stěžovatelka zapsaný v obchodním rejstříku, si zapisovaly především obchodní společnosti, které v době bezprostředně následující po vzniku žádnou činnost vyvíjet nehodlaly, a dále subjekty, které vskutku zamýšlely vykonávat tento předmět podnikání. Zcela běžně se přitom opisovalo znění § 4 živnostenského zákona, tj. vyjmenovávaly všechny objekty, jejichž pronájem spadá pod rozsah této normy (nemovitosti, byty a nebytové prostory), a uváděly se v plurálu. Zápis tohoto předmětu podnikání do obchodního rejstříku se nedokládal živnostenským listem ani žádným jiným oprávněním, neboť se jednalo o činnost, která nebyla živností (viz § 4 živnostenského zákona) a jejíž vykonávání nebylo vázáno ani na jiný autorizační akt. Proces zakládání obchodní společnosti byl v těchto případech značně zjednodušen, neboť odpadla fáze jednání s živnostenským úřadem.

[14] Dle soudu tedy nelze z předmětu činnosti zapsaného v obchodním rejstříku usuzovat na širší rozsah podnikání, než uvedla stěžovatelka ve svém přípisu městskému soudu. Tato skutečnost není způsobilá zpochybnit věrohodnost tvrzení stěžovatelky, že nepodniká, byla založena za účelem výstavby objektu na pozemku p. č. 1826/17 v k. ú. Břevnov a jeho následnému podnikatelskému využití formou pronájmu.

[15] Při posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků je třeba v prvé řadě zabývat se tím, zda žadatel objektivně nemá dostatečné prostředky na úhradu soudního poplatku. Takto je třeba postupovat nejen u osob fyzických, ale též právnických. I v případě, že žadatel nemá dostatečné prostředky, může soud, spíše výjimečně, návrh na osvobození od soudních poplatků z vážných důvodů přesto zamítnout (viz usnesení rozšířeného senátu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 – 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, body 21 a 23).

[16] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že předpokladem úspěchu žádosti o osvobození od soudních poplatků je splnění nejen povinnosti tvrzení, ale též povinnosti důkazní (viz rozsudek NSS ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 – 88, publ. pod č. 1962/2010

Sb. NSS). Povinnost doložit nedostatek prostředků je přitom na žadateli o osvobození, nikoli na soudu (srov. zejména rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS). V návaznosti na tato východiska je třeba konstatovat, že stěžovatelka své tvrzení o nedostatku prostředků řádně nedoložila. Předložení daňového přiznání nelze považovat za dostatečný průkaz aktuální majetkové situace. Tu je namístě prokazovat v případě podnikatelů účetnictvím, zejména účetní závěrkou a výkazem zisků a ztrát; u subjektů, které účetnictví nevedou, pak daňovou evidencí. Pro posouzení majetkové situace právnické osoby coby žadatele o osvobození od soudních poplatků není relevantní, jakého hospodářského výsledku dosáhla a zda vykázala daňovou ztrátu či daňovou povinnost. Rozhodující je toliko to, zda má k dispozici finanční prostředky (v pokladně, na bankovním účtu) či jiný majetek (zejména pak drobný majetek, zásoby) nebo pohledávky, jehož prodejem či vymožením by mohla získat prostředky ve výši dostačující pro úhradu soudního poplatku. Tyto údaje však nelze zjistit z daňového přiznání, a proto musí být doloženy účetnictvím. Na to ostatně byla stěžovatelka upozorněna již v předchozím rozsudku č. j. 1 As 74/2011 – 251. Stěžovatelka proto měla dostatečný časový prostor k řádnému doložení tvrzených skutečností účetnictvím. Tuto možnost však nevyužila. Skutečnost, že stěžovatelka nedostála své důkazní povinnosti ve vztahu ke svému tvrzení o nedostatku prostředků na zaplacení soudního poplatku, a neunesla tak důkazní břemeno, sama o sobě dostatečně odůvodňuje zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků.

[17] Městský soud se ve svém rozhodnutí zaměřil na zkoumání, zda neexistují nějaké výjimečné okolnosti, pro něž by nebylo lze stěžovatelce přiznat osvobození od soudních poplatků. V této souvislosti je třeba dát stěžovatelce za pravdu v tom, že na její případ nelze aplikovat konkrétní závěry obsažené v usnesení rozšířeného senátu č. j. 1 As 70/2008 – 74, cit. v bodě [15] shora). Závěry, které v tomto rozhodnutí učinil soud ve vztahu k občanským sdružením, jejichž hlavním předmětem činnosti je ochrana životního prostředí prostřednictvím účasti ve správních a soudních procesech, nelze mechanicky vztáhnout na obchodní společnost, která byla zřízena za jiným účelem, s nímž není spojena pravidelná účast v soudních řízeních.

[18] Nejvyšší správní soud nicméně musí dát městskému soudu za pravdu v tom, že počínání stěžovatelky je značně lehkomyslné. Sama stěžovatelka ve svých přípisech soudu i v kasační stížnosti uvedla, že na základě externího financování již vydala značné částky na pořízení pozemku, projektu stavby a zhotovení drobných staveb atd., na jejichž pokrytí si zajistila „externí financování“. Celkové náklady na provedení investičního záměru dosáhnou výše v řádu desítek milionů korun českých. Soud považuje za podstatné podotknout, že stěžovatelka si musela být od počátku vědoma toho, že s investiční výstavbou jsou nerozlučně spjaty nejen náklady na pořízení pozemku, na projekční a samotnou stavební činnost, ale i náklady spočívající v různých poplatcích. V prvé řadě to jsou poplatky správní, dále též poplatky soudní, obé v naprosto zanedbatelné výši v porovnání s náklady na výstavbu.

[19] Soud nemůže akceptovat naprosto manipulativní argumentaci stěžovatelky, dle níž je její nepříznivý finanční stav (nutno říci nedoložený!) způsoben vydáním nezákonných rozhodnutí stavebními úřady, které činí její majetek neupotřebitelným. Ze správního spisu plyne, že na předmětný pozemek bylo vydáno nejen územní rozhodnutí, ale i stavební

povolení na stavbu rodinného domu, obě rozhodnutí nabyla právní moci. Stěžovatelce tedy nic nebránilo ve smysluplné realizaci vlastnického práva. Teprve poté, ve snaze maximalizovat zisk, byla podána žádost o změnu územního rozhodnutí, která měla spočívat v rozdělení pozemku na dvě části a přeměně původně solitérního domu na dvojdům. Tím, že stavební úřady nepovolily tuto změnu, ovšem nikterak neohrozily realizaci původního, pravomocně povoleného záměru.

[20] Tvrzení stěžovatelky uplatněná v souvislosti s žádostí o osvobození od soudních poplatků lze shrnout následovně. Stěžovatelka si nejprve opatřila finanční prostředky na realizaci stavby, nevyvíjela jinou činnost než přípravu stavebních aktivit, což ji stálo nemalé prostředky. To vše činila s vidinou, že v budoucnu bude dosahovat výnosy z pronájmu rodinného domu. V mezidobí dospěla k závěru, že k maximalizaci zisku bude vhodné upravit stavební záměr, a proto požádala o změnu územního rozhodnutí. Soudní poplatek za řízení o kasační stížnosti ve výši 3000 Kč se zdráhá zaplatit. Žádost o osvobození od soudních poplatků lze v tomto kontextu (tj. s ohledem na celý investiční plán stěžovatelky) *de facto* vnímat jako žádost o poskytnutí finanční subvence, nutno dodat z povahy věci nevratné, ze státního rozpočtu, jejíž pomocí by stěžovatelka překlenula přechodný nedostatek hotovosti. Těmto účelům však institut osvobození od soudních poplatků neslouží.

[21] Městský soud ve svém rozsudku uvedl, že stěžovatelka si může opatřit finanční prostředky nezbytné na úhradu soudního poplatku různými způsoby běžnými v obchodním životě společnosti (3000 Kč!). S ohledem na okolnosti daného případu se Nejvyšší správní soud s touto úvahou v zásadě ztotožňuje. Stěžovatelka, která je kapitálovou obchodní společností, má jistě několik možností, jak si opatřit nepatrný peněžní obnos k úhradě soudního poplatku, např. čerpat kontokorentní úvěr, provozní úvěr či využít jiné finanční produkty, které jsou velmi rozšířené, relativně dostupné a zcela běžně slouží k překlenutí dočasných problémů s financováním provozu společnosti.

[22] Především však stěžovatelka může získat potřebné finanční prostředky od svého jediného společníka M. V., který je současně jejím jednatelem. Jistě nejen u těchto tzv. jednočlenných společností s ručením omezeným, jejichž jednatelem je současně jediný společník, lze zohlednit úzkou faktickou i finanční vazbu mezi obchodní společností a jejím společníkem (ilustrativně srov. rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 22. 12. 2010 ve věci *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH proti Německu*, C-279/09, zejména bod 62). K tomu účelu lze užít jak prostředky společenskoprávní (převzetí závazku ke zvýšení vkladu v rámci navýšení základního kapitálu dle § 143 obch. zák., příplatek mimo základní kapitál dle § 121 odst. 1 a 2 obch. zák.), tak závazkověprávní (půjčka, dar apod.). Nehledě na to, že stěžovatelka nemusí uhradit soudní poplatek osobně, ale může tak za ni učinit kdokoliv, takže i její společník přímo z vlastních prostředků.

[23] Nepochybně by si mohla stěžovatelka potřebné finanční prostředky obstarat i od žalobce ad b), s nímž jedná dlouhodobě ve shodě. Žalobce ad b) byl prvním společníkem a jednatelem stěžovatelky, nyní v pozici advokáta stěžovatelku zastupuje, je oprávněnou osobou ze stavebního povolení vztahujícímu se k pozemku ve vlastnictví stěžovatelky. O velmi úzkém propojení mezi těmito dvěma subjekty není žádných pochyb.

[24] Nejvyšší správní soud dospěl již výše k závěru, že stěžovatelka soudu neprokázala, že nemá dostatek prostředků na zaplacení soudního poplatku za řízení o kasační stížnosti (viz bod [16] shora). Ovšem i v případě, že by byla bývala unesla své důkazní břemeno ve vztahu k tomuto tvrzení, je soud toho názoru, že shora uvedené okolnosti daného případu představují právě ten výjimečný případ, kdy i přes naplnění hypotézy § 36 odst. 3 s. ř. s. není na místě přiznat jí osvobození od soudních poplatků (viz judikatura cit. v bodě [15] shora). Požadavek úhrady soudního poplatku ve výši 3000 Kč je v tomto případě zcela přiměřený a odpovídá všem shora popsaným specifikům dané věci. Rozhodnutí městského soudu je v souladu se zákonem.

[25] Na závěr soud dodává, že posuzování žádosti o osvobození od soudních poplatků je vždy striktně individuální, a to nejen ve vztahu ke konkrétní osobě žadatele, ale též ve vztahu ke konkrétní věci (tj. okolnostem případu). Nelze tedy souhlasit se stěžovatelkou, že právní názor městského soudu (či snad Nejvyššího správního soudu vyjádřený v tomto rozsudku) vede k paušálnímu závěru, že právnickým osobám nelze přiznat osvobození od soudních poplatků.

IV.
Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[26] Nejvyšší správní soud podotýká, že vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost (viz k tomu detailně rozsudek NSS ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 – 37).

[27] S ohledem na výše uvedené a skutečnost, že v řízení o kasační stížnosti nevyšly najevo žádné vady, k nimž je nutno přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[28] O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka, která neměla v tomto řízení úspěch, nemá na jejich náhradu právo. Žalovanému ani žalobci ad b) nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady. Proto jim Nejvyšší správní soud nepřiznal náhradu nákladů řízení.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. prosince 2011

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu